ICS adviseurs

VOORWAARDEN VOOR EEN VITALE OVERHEID

ICSadviseurs

Recente projecten van ICSadviseurs: 2014-2018

Voorwaarden voor een vitale overheid

Sinds de decentralisatie van de huisvesting van het onderwijs en de decentralisaties binnen het sociale domein zijn overheden en met name gemeenten bezig om meer samenhang in hun nieuwe taken en verantwoordelijkheden te brengen. Dat leidt tot nieuwe vormen van dienstverlening, waarbij de focus ligt op een veranderende relatie tussen de overheid en de maatschappelijke organisaties en burgers. Op het gebied van vastgoed en gebouwen verschuift de focus van objecten, naar de omgeving waarin die objecten waardevol zijn. Daar horen begrippen bij als verduurzaming, participatie en maatschappelijk rendement. Het huis van de gemeente wordt daarbij meer een ontmoetingsplek, waarbij de transparante overheid de relatie met haar burgers wil verstevigen. Op alle terreinen van het maatschappelijk vastgoed experimenteren overheid en organisaties met nieuwe vormen van samenwerking, die daarmee ook leiden tot nieuwe verdienmodellen.

Peter Jan Bakker
senior adviseur
voorzieningenplanning

Erwin Veneklaas Slots
senior adviseur
voorzieningenplanning

Maarten Groenen
senior adviseur
voorzieningenplanning

Onno Damen
senior adviseur
organisatie en ruimte

Jacintha Moesker
senior adviseur
organisatie en ruimte

SOCIAL MARKETING ALS DE NIEUWE REGIE
Van maatschappelijk vastgoed naar samenredzaamheid
4

MANIFEST LINGEWAAL KWESTIE VAN LANGE ADEM
Betrokken organisaties voorwaarde voor kansrijke voorzieningen
7

ONTWIKKELING NAAR IHP 3.0
Een onmisbaar instrument voor gemeenten en schoolbesturen
10

GESLAAGDE VERNIEUWBOUW STADHUIS WAGENINGEN
Focus op ontmoeting
12

VITAAL SPORTBELEID IN WADDINXVEEN
Doen door samenwerken
14

MATERIËLE INSTANDHOUDING 270 MILJOEN EURO DUURDER
Uitgaven MI ruim hoger dan vergoeding
16

VERBINDING MAKEN BELANGRIJKSTE CRITERIUM
IHP wordt Masterplan in Zutphen
18

Tekst Sibo Arbeek Foto's Martijn Buskermolen

SOCIAL MARKETING ALS DE NIEUWE REGIE

Van maatschappelijk vastgoed naar samenredzaamheid

En toen ontstond een nieuw begrippenkader: zelfredzaamheid wordt samenredzaamheid; een bestemmingsplan wordt een ontstemmingsplan, regelarme wijken worden regelvrije wijken en kernen. Kansarm is altijd ook kansrijk. En er is geen sprake van een revolutie binnen de zorg, maar een evolutie. De gemeente regisseert niet maar is partner. Verslag van een mooie discussie.

Roosmarijn Peet presenteert als organisator van de discussie vier typen van maatschappelijk vastgoed met een zorgfunctie als toekomstige places to be: het woonzorgcentrum met wijkfunctie, het multifunctioneel trefpunt, de vitale sportvereniging en de huiskamer in de buurt. Welk model is het meest vernieuwend en kansrijk? Marielle Wetzels reageert: "Het model van de vitale sportvereniging lijkt me kansrijk, omdat daar zoveel mensen op natuurlijke manier samen komen. Rogier reageert: "Maar sportparken liggen vaak decentraal en zijn daardoor minder toegankelijk voor bepaalde doelgroepen." Karel Dollekens geeft een voorbeeld van een voetbalvereniging die dak- en thuislozen en ouderen betrekt, waardoor de verbondenheid met de vereniging toeneemt: "Het gaat erom dat mensen elkaar ontmoeten, zonder dat ze ervaren dat het om ontmoeten gaat; dan heb je een trefpunt." Karel verder: "In de wijken Geeren en Hoge Vucht in Breda is het buurtcentrum ONS onderdeel van een regelvrijezone. Mensen met een uitkering kunnen iets doen voor de eigen wijk zonder dat de gemeente beperkt of regels oplegt. Het bestemmingsplan is aangepast, om ook semi commerciële en commerciële activiteiten mogelijk te maken. Die wijk bruist en inmiddels wil ook de reguliere horeca meedoen. Je moet niet alleen oplossingen vinden die minder kosten, maar ook meer opleveren. Geef mensen korting op de huur wanneer ze energie in de wijk steken. Bijvoorbeeld ook het project opgeruimd Breda, waarbij je de sociale cohesie verbetert door een prestatieafspraak over het zelf schoonhouden van de buurt. Burgerparticipatie gaat niet vanzelf; de mate van sociale

cohesie in veel dorpen in Brabant is af te lezen van de grootte van de carnavalswagens. We laten nu een dorp een burgerbegroting opstellen, waarbij 1.000 mensen meedenken. In de volgende fase betrek je het maatschappelijk vastgoed; dan krijg je de koppeling met dagbesteding en preventie. Denk aan een huiskameractiviteit."

GRAND CAFÉ & TOKO

René Röling vanuit zijn rol als zorgaanbieder: "Zzp-groepen 1 tot en met 3 wonen langer zelfstandig thuis. Wij proberen hen zoveel mogelijk te bedienen en moeten meer ondernemend denken, zonder dat we ons imago verliezen en los raken van onze roots. Hoe ver moet je gaan? Rogier knikt: "De drempel naar de buurt is vaak lastig te nemen en veel zorgaanbieders realiseren zich nu dat ze aan de bak moeten en dat zorg veel breder wordt." Karel: "En dat kan ook; het Molukse woonzorgcentrum Raffy in Breda heeft een Grand Café & Toko voor bewoners in de stad en dat loopt fantastisch. Een goed voorbeeld waarbij het niet meer om gebouwen, maar veel meer om accommoderen en een onderscheidend concept gaat. Het buurthuis van de toekomst is heel plat en heeft te maken met activiteiten waar mensen op af komen. Daar ligt de prikkel. Een financieringsmodel moet dus niet meer aan het gebouw maar aan de activiteit worden gekoppeld. En die activiteit moet aantrekkelijk zijn."

VERDIENMODEL

"Verbinden en ontschotten is de gemeenschappelijke uitdaging", stelt Anneke Speelman, maar je moet wel realistisch zijn; als er geen verdienmodel is, werkt het niet en stel je alleen maar mensen teleur. Je hebt sterke krachten in de samenleving nodig om ook de zwakkeren te bereiken." Roosmarijn vult aan: "Een zorgcorporatie in Mariënvelde gaat met middelen vanuit de WMO een MFA ontwikkelen, waar ook zorgdiensten worden aangeboden. Die verbinding met vastgoed maakt ze kwetsbaar, want duurzaam exploiteren wordt steeds lastiger. Valt een aanjager weg dan heb je geen continuïteit meer." Karel knikt: "We hebben in Breda 18 wijkcentra afgestoten en de overige worden door stichtingen beheerd, die vaak kwetsbaar zijn. Wat we nu willen, is om vanuit wijkplatforms een back up voor de stichtingsbesturen te organiseren. Daar zitten allerlei beroepsgroepen in, die ervaring kunnen inbrengen. Daarmee houd je besturen in het zadel en deel je de zorg rond de exploitatie breed. Dat kan in elke wijk anders georganiseerd worden. Ik geloof wel in een coöperatief model voor wijken; dat geeft meer ruimte voor zelfontwikkeling en -beheer. De gemeente moet partner worden en de regie loslaten. Ik noem dat social marketing, waarbij je veel meer aansluit bij de leef- en belevingswereld van de doelgroep."

INTEGRAAL BELEID

Roosmarijn brengt de stelling in dat gemeenten zich vaak onvoldoende bewust zijn van ander dan het eigen vastgoed. Toch is een vorm van integraal beleid en afstemming nodig, om de vraag uit de wijk meer op maat te kunnen vertalen. Karel reageert: "Wij proberen te kantelen, maar de gemiddelde leeftijd van de ambtenaren is tegen de vijftig met meer dan twintig dienstjaren. We hebben een prachtige uitvoeringorganisatie, maar voordat je het in de gaten hebt zijn er weer meer regels dan minder. Het zit kennelijk in de genen van de gemeente." René herkent dat: "Veel gemeenten hebben energie gestoken in de vraag waar de zorg zit. Er is geïnventariseerd en er zijn speed dates georganiseerd. Daar hield de regierol op. Maar ik ben er ook geen voorstander van dat de regie bij de gemeente ligt; de woningcorporatie en zorgaanbieder hebben ook een eigen verantwoordelijkheid. Overigens merken wij niet dat wij in onze onderhandelingen met woningcorporaties een bijzondere positie hebben omdat we een zorgpartij zijn. Hoezo maatschappelijk rendement belonen?" Anneke reageert: "Het gaat om de hoevraag helemaal

DEELNEMERS:

• Karel Dollekens	adviseur sociaal domein, gemeente Breda,
• René Röling	manager Huisvesting & Inkoop, Middin
• Rogier Goes	adviseur, Aedes-Actiz Kenniscentrum Wonen-Zorg
• Erna van Holland	lector Master of Urban and Area Development, eigenaar COB-WEB advies
• Sibo Arbeek	partner ICSadviseurs, hoofdredacteur Schooldomein
• Anneke Speelman	senior adviseur zorg, HEVO
• Marielle Wetzels	adviseur zorg ICSadviseurs
• Roosmarijn Peet	student Master Of Urban and Area Development, adviseur, ICSadviseurs

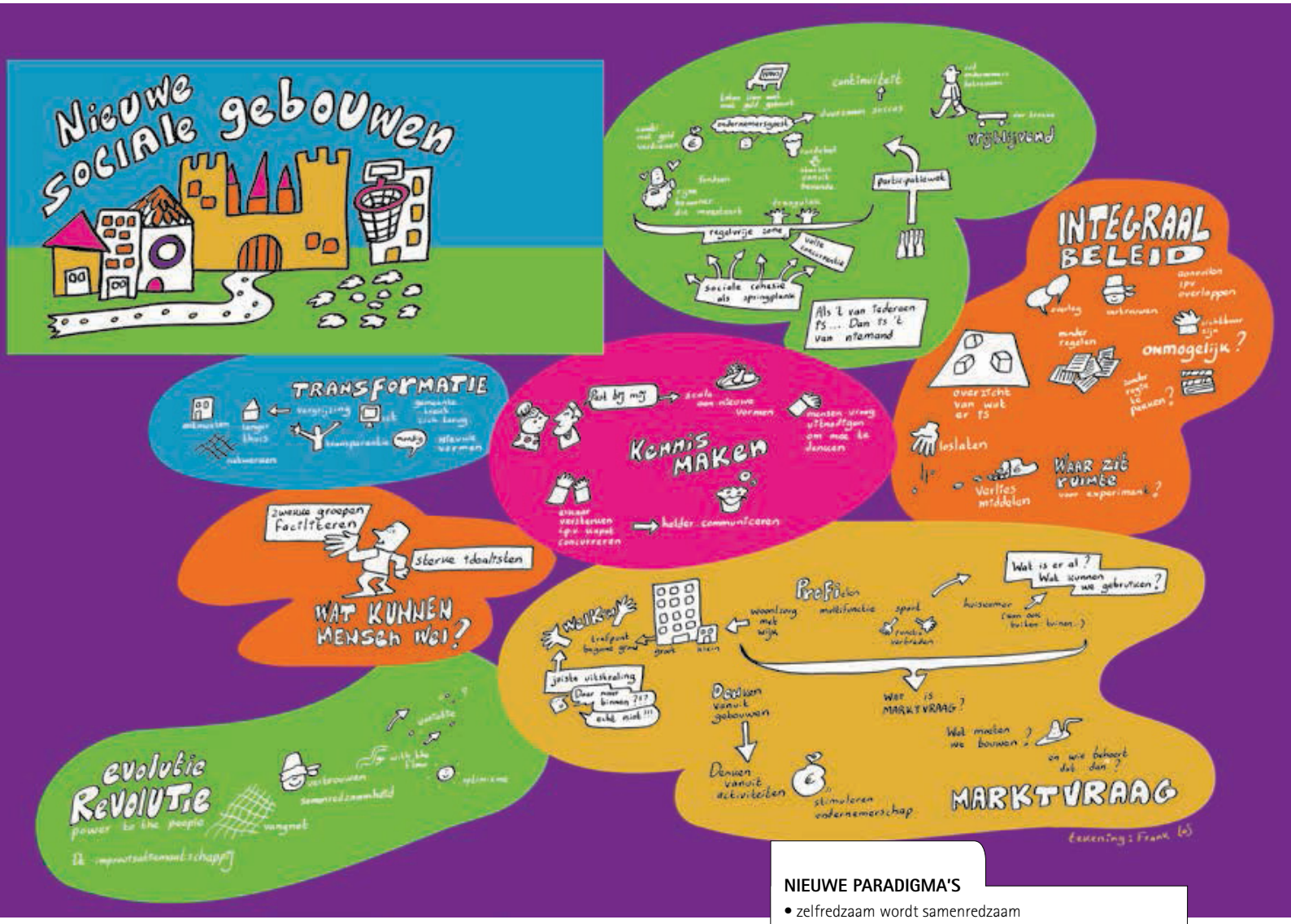

NIEUWE PARADIGMA'S

- zelfredzaam wordt samenredzaam
- bestemmingsplan wordt ontstemmingsplan
- kansarm wordt kansrijk
- revolutie is evolutie
- regelarm wordt regelvrij

"Het gaat erom dat mensen elkaar ontmoeten, zonder dat ze ervaren dat het om ontmoeten gaat."

aan de voorkant van het proces. Misschien moet je wel een vastgoedbank openen, waarin al het vastgoed wordt ingebracht en waarin het verlies en de winst onderling wordt verevend. Met zoveel leegstaand vastgoed en onrendabele toppen is het wenselijk om een brede maatschappelijke discussie te voeren omtrent wat zijn kansrijke locaties en gebouwen en wat niet." Karel knikt: "Je moet kijken waar financieel en maatschappelijk rendement elkaar versterken. We moeten toe naar een civic economy, waarbij gemeente instrumenten inzet als een ontstemmingsplan en naar regelvrije zones." Erna van Holland: "Helemaal goed en we moeten dus niet meer in etiketten denken. Dus geen kwetsbare doelgroepen meer, maar aanhaken bij wat mensen wel kunnen. Dat moet je in die civic economy opzoeken en faciliteren. En ruimte voor toeval bieden."

EVOLUTIE

René vult aan: "Ik zie de transformatie in de zorg dan ook niet als een revolutie maar als een evolutie, maar nu even in een hoge versnelling. Zorg gaat de samenleving weer in, maar de transformatie is lastig." Erna knikt: "Ik ben op zoek naar het evenwicht tussen het loslaten en het vangnet dat er dan moet zijn." Karel reageert: "Je moet vertrouwen hebben in bewoners, dat er een nieuwe samenredzaamheid ontstaat met partners, bewoners, zorgvragers en de gemeenten als partner. Vertrouw erop dat niet alles van te voren geregeld hoeft te worden." Marielle knikt: "Probeer gedifferentieerd aan te bieden, zodat iedereen een keuze heeft." René ten slotte: "Zorg gaat toch wel de kant van de harde commercie op. We hebben ondernemersbloed nodig om aan de harde ondernemerskant te acteren. Dat zal wel even wennen worden, maar we werken eraan."

Voor meer informatie, of een exemplaar van haar Masterscriptie over dit thema, neemt u contact op met Roosmarijn Peet: 088-235 04 00. Frank Los heeft als tekenende luistervink visuele notulen gemaakt van deze bijeenkomst (zie afbeelding).

Manifest Lingewaal kwestie van lange adem

Betrokken organisaties voorwaarde voor kansrijke voorzieningen

Het College van B&W van de gemeente Lingewaal koppelt in haar beleid het sociale aan het fysieke domein. Dat heeft jaren geleden al geresulteerd in het Manifest van Lingewaal, dat samen met de bewoners en maatschappelijke organisaties is opgesteld. Ontmoeting en onderwijs zijn centrale waarden in de kleine kernen en tegelijkertijd is er teveel maatschappelijk vastgoed dat verouderd en steeds moeilijker te exploiteren is. Schooldomein in gesprek met de betrokken vakwethouders.

Tekst Sibo Arbeek Foto's Ellen Bonefaas – Rond de Linge

"We merken dat we nieuwe criteria moeten bepalen, om te voorkomen dat we overspoeld worden."

Wethouder Govert van Bezooijen: "Het leeft ontzettend in onze samenleving, waarbij de gemeente faciliteert en in de cofinanciering of garantstelling bijdraagt. We kennen meerdere burgerinitiatieven, zoals bij de sporthal in Asperen, de stadswal in Heukelum en het centrumplan Vuren. Dat juichen wij toe, maar beseffen ook dat het grote gevolgen heeft voor aspecten als verantwoordelijkheid, beheer, financiering en in het algemeen risicoafdekking. Als je kijkt naar het beheer zie je dat de gemeente vroeger alles deed en regelde. Dat gebeurde via investeringen, subsidies en bijdragen in het onderhoud. Die tijd is definitief voorbij. We investeren nog wel, maar dragen de exploitatie vervolgens over aan bijvoorbeeld een lokale stichting. De gemeente levert een financiële bijdrage of stelt zich garant. Dat betekent een omslag van denken, want de maatschappelijke organisaties en gebruikers staan voor een lange periode van eigen beheer en exploitatie. Dat gegeven is ook voor de financiën van de gemeente belangrijk; we investeren aan de voorkant om een voorziening mogelijk te maken, maar ontlasten de begroting met de beheerkosten over een langere periode. We merken ook dat we nieuwe criteria moeten bepalen, om te voorkomen dat we overspoeld worden en we in te risicovolle projecten participeren. Dit soort nieuwe projecten ga je voor een langere tijd aan. Ga ervan uit dat er na ongeveer twintig jaar een herinvesteringvraag komt. Tot die tijd moet je risico's via goede samenwerkingsovereenkomsten afdichten. En je moet borgen dat het onderhoud en het beheer op de assets goed worden uitgevoerd. Je kunt niet veertig jaar vooruit kijken, maar je kunt wel een goede startpositie bewerkstelligen vanuit een goede sociale cohesie."

Ruimte geven

Zijn collega Ed van Sambeek vult aan: "Als gemeente faciliteer je het proces om partijen bij elkaar te brengen. Vervolgens wil je die partijen ook de ruimte geven om samen te ontdekken waar de meerwaarde van samenwerking ligt. Maatschappelijke organisaties hebben eigen karakteristieken en een eigen geschiedenis. Ze weten inmiddels dat het verleden geen garantie meer is voor de toekomst, maar hebben nu eenmaal een eigen geschiedenis. Die ontwikkeling zie je bijvoorbeeld terug bij het MFA Heukelum in het bestaande gebouw van het dorpshuis. Daar heb je nu verschillende organisaties in verschillende gebouwen die straks met elkaar gaan samenwonen en -leven. Dat is wel even wennen en daarbij moet je je realiseren dat de posities van partijen bij aanvang niet altijd gelijkwaardig aan elkaar zijn. Historie en identiteit zijn van belang. Het mooie van de MFA Heukelum

CBS De Open Poort

is dat er nauwelijks meer kampen zijn. Dat gaat niet vanzelf, maar is het resultaat van een proces dat jaren overleg en afstemming kost."

Andere rol beheer

Van Bezooijen verder: "Je kunt het ook ontschotten noemen. Het credo 'de overheid regelt' is weg. Burgerinitiatieven krijgen een steeds belangrijker plek en dat moet ook wel. Door krachtenbundeling ontstaat nieuw draagvlak. We hebben nu per kern een budget vrijgemaakt om maatschappelijke initiatieven te stimuleren." Van Sambeek: "De kracht ligt in de gemeenschap en vanuit de gemeenschap moet de wil er zijn om een voorziening in stand te houden. De raad is kaderstellend en controlerend en stuurt aan de voorkant. Als college moet je niet teveel voor de troepen uitlopen, maar je moet wel de raad meenemen in het spanningsveld dat soms kan ontstaan."

Vernieuwbouw brede school Herwijnen

De brede school Herwijnen is één van de pilotprojecten binnen het Manifest. CBS Herwijnen, OBS de Spiegelhof en de Kinderkamer gaan samenwonen in de vernieuwbouw op de bestaande locatie van de CBS Herwijnen aan de Achterweg 35. Wethouder Govert van Bezooijen over het proces: "Door de samenvoeging van de beide scholen op één locatie vindt er een ontschotting plaats, maar wel vanuit het gegeven dat de eigen identiteit belangrijk is. Dat er ook veel gemeenschappelijk kan worden georganiseerd gaat het nieuwe gebouw bewijzen. De kern wordt verrijkt met een mooie accommodatie. Het past ook in deze tijd dat bestaande gebouwen op goede plekken in de kern worden herontwikkeld. Dat willen we als college en raad op een duurzame manier doen." De architect heeft de verschillende wensen rond samenwerking, eigen identiteit, onderwijskundige kwaliteit, logistiek en ruimtelijke samenhang en duurzaamheid in een voorlopig ontwerp vertaald, dat door de betrokken partijen samen met de architect en het adviesbureau ICSadviseurs verder wordt uitgewerkt."

Centrumfunctie MFA Heukelum

Wethouder Ed van Sambeek is enthousiast over het proces in Heukelum: "Vier organisaties gaan samen in de nieuwe MFA in het centrum van Heukelum. Zo'n intensief proces moet ook zeker niet onderschat worden. Elke organisatie heeft een sterk eigen identiteit en verlaat de eigen vertrouwde huisvesting, waarbij het bestaande dorpshuis wordt getransfor- ▷

Wethouders Govert van Bezooijen (l) en Ed van Sambeek (r)

Dorpshuis Asperen

"Je kunt het ook ontschotten noemen. Het credo de overheid regelt is weg."

meerd. Dat betekent dat je wel iets uit te leggen hebt aan je achterban, want je hebt een eigen geschiedenis opgebouwd. Het moet dus voor iedereen duidelijk zijn dat samenwerken de beste garanties biedt voor een duurzaam sterke voorziening, waarin partijen het beste hun eigen activiteiten kunnen blijven organiseren." De betrokken organisaties DAVA, de Krakeling, de Pomerans en de Hummeltjeshoeve hebben inmiddels het ontwerp samen met de architect en de adviseurs vastgesteld en staan nu aan de vooravond van de aanbesteding. Van Sambeek: "Ik merk bij elke vergadering weer hoe betrokken de toekomstige gebruikers zijn. De nieuwe MFA wordt dan ook het centrale ontmoetingspunt voor Heukelum. Elke gebruiker krijgt een eigen herkenbare ruimte en waar dat voordelen oplevert is al nagedacht over toekomstige samenwerking." De nieuwe MFA wordt volgens de planning in het voorjaar van 2016 opgeleverd.

Ontwikkeling woonservice Asperen

Meer dan de andere pilots gaat het hier om een gebiedsontwikkeling. In en rond de Van Langerakstraat in Asperen liggen veel functies die elkaar kunnen versterken: de basisschool, het gezondheidscentrum, het dorpshuis, de winkel en het ouderencomplex Buiten de Poort. Nu is het een neutrale grijze straat met doorgaand verkeer, stoepranden en vooral veel parkeerhavens. Dat nodigt niet echt uit om er prettig te verblijven. Doel is om samen met de betrokken partijen een vitaal laagdrempelig gebied voor jong en oud te maken. Dat betekent dat de voorzieningen in het gebied toegankelijk zijn en op elkaar afgestemd. De gemeente is blij dat Attent onder de naam SPAR in Asperen blijft en mee wil denken in het concept. Datzelfde geldt ook voor het dorpshuis, dat een centrumfunctie krijgt in het nieuwe concept. Kleurrijk Wonen bouwt een nieuw wooncomplex voor ouderen op de bestaande locatie Buiten de Poort. Kleurrijk Wonen heeft aangegeven dat de huiskamerfunctie voor ouderen in het dorpshuis komt en het zorgcentrum Avondlicht wil in het dorpshuis een zorgsteunpunt inrichten. Omdat ouderen steeds langer thuis blijven wonen is het belangrijk dat dicht bij huis activiteiten en zorg worden aangeboden. De gemeente krijgt ook nieuwe taken vanaf januari 2015 en dat betekent dat de behoefte aan activiteiten en ontmoeting alleen maar zal toenemen."

Voor meer informatie surft u naar www.lingewaal.nl.

Tekst Peter Jan Bakker en Maarten Groenen

ONTWIKKELING NAAR IHP 3.0

Een onmisbaar instrument voor gemeenten en schoolbesturen

Het eerste integraal huisvestingsplan ontstond na 1997 toen het rijk taken en verantwoordelijkheden in het kader van de huisvesting decentraliseerde. Gemeenten hadden behoefte aan een integraal overzicht rond de capaciteit, leegstand en groei. Het IHP 2.0 keek meer vanuit het gebied naar de capaciteit inclusief de verbreding in het maatschappelijk domein en de kansen die dat biedt. Het IHP 3.0 houdt daarnaast ook rekening met de gezamenlijke ambities rond duurzaamheid, de ontwikkeling van IKC's en afspraken rond renovatie en vernieuwbouw.

Een integraal huisvestingsplan (IHP) is een meerjarenperspectief voor de portefeuille onderwijshuisvesting dat een gemeente en de schoolbesturen gezamenlijk opstellen. Het IHP is steeds meer een coproductie tussen gemeente en schoolbesturen en een verbeterde en gezamenlijke invulling van de zorgplicht. Het biedt een leidraad voor investeringen in de huisvesting, zorgt voor een beleidsmatige en evenwichtige inzet van middelen en biedt een goed vertrekpunt voor het verbinden van opgaven in het sociaal maatschappelijk domein. De koepelorganisaties willen het IHP graag een formele status geven en komen naar verwachting volgend jaar met een voorstel (zie: schooldomein.nl/ihp).

Als het goed is biedt een IHP integrale oplossingen voor thema's als te hanteren normbedragen, renovatie en duurzaamheid. Vanaf 1997 zijn wij bezig met het opstellen van IHP's en we zien een groeiende behoefte bij gemeenten en schoolbesturen om afspraken over de onderwijshuisvesting meerjarig vast te leggen. Alleen al in 2017 zijn we in 10 gemeenten gestart met het opstellen van een IHP. Onder andere in Maassluis, Gooise Meren, Den Haag en Castricum heeft dat geleid tot gedragen en vastgestelde huisvestingsplannen waarmee een flinke verbeterslag in de onderwijshuisvesting wordt bereikt. Stap voor stap ontwikkelen we samen met schoolbesturen en gemeente een toekomstbestendig plan voor de onderwijshuisvesting, vaak in relatie met overige maatschappelijke voorzieningen. Een plan waarin de ambities worden vertaald naar ingrepen in de huisvesting en afspraken over prioritering in en financiering van dat plan.

STAP VOOR STAP AANPAK

Een goed IHP kent een aantal stappen waarbij op basis van tussenproducten wordt toegewerkt naar het eindproduct: een gedragen en beleidsrijk IHP. Wat zijn de logische stappen:

1. Visievorming (ambities) onderwijsaanbod; daar begint het natuurlijk mee, een gezamenlijk gedeeld beeld.
2. Visievorming (ambities) gebouw; daarbij gaat het om strategische ligging, de bengambitie, uitstraling en de kwaliteit van het gebouw in relatie tot bijvoorbeeld sociale en demografische ontwikkelingen en de criteria waar een goede voorziening aan moet voldoen.

3. Uniforme beoordeling huisvesting; dan gaat het niet alleen om kwantitatieve aspecten, maar ook om de meer kwalitatieve, zoals uitstraling, veiligheid, toegankelijkheid en de mate van flexibiliteit.
4. Kansenkaarten, oplossingsrichtingen; vervolgens worden die gegevens verzameld in zogenaamde kansenkaarten.
5. Projectdefinitie.
6. Financiële vertaling.
7. Planning projecten (prioritering).
8. Afspraken over spelregels en financiële bijdragen partijen.
9. Integraal Huisvestingsplan (IHP).

SPELREGELS

Belangrijk in onze aanpak is dat we bij elke stap niet alleen de ambitie – het wat – met elkaar in kaart brengen, maar ook afspraken met elkaar maken over hoe we dat bereiken en wie waarvoor verantwoordelijk is. Onze ervaring is dat er vaak meer mogelijk blijkt dan aanvankelijk door partijen wordt gedacht. Voor een goed en evenwichtig plan zijn partijen immers vaak bereid om een extra stap te zetten. Met spelregels komen we makkelijker van visie tot een concrete uitvoeringsagenda.

WERKVORMEN EN INSTRUMENTEN

Ter ondersteuning van het proces maken we gebruik van interactieve werkvormen wanneer we met alle betrokken partijen bij elkaar zijn. Daarnaast hebben wij een set instrumenten ontwikkeld, waarmee we samen met de partijen goed inzicht krijgen in de portefeuille onderwijshuisvesting. De beeldende manier waarop we (tussen)resultaten zichtbaar maken, helpen bovendien om slagvaardig met elkaar te werken en besluitvormers mee te nemen in de opbouw van informatie en overwegingen die worden gemaakt.

De gebouwinformatie die wij in de afgelopen jaren naar aanleiding van IHP's verzamelden verwerken wij in onze (geanonimiseerde) benchmark waarvan wij de resultaten de 1e helft van 2018 presenteren.

MAATWERK EN MENSENWERK

Natuurlijk is elke situatie weer uniek. Alleen al het verschil tussen omvang van gemeenten, het aantal betrokken schoolbesturen, wel of niet aanwezig zijn van voortgezet of speciaal onderwijs, maakt elk IHP traject een uniek traject. Maar ook de mate waarin bijvoorbeeld opvang organisaties of andere maatschappelijke organisaties worden betrokken in het IHP proces is verschillend. Bovendien is het een proces met elke keer weer nieuwe mensen en zijn het de mensen met wie wij het IHP samen ontwikkelen.

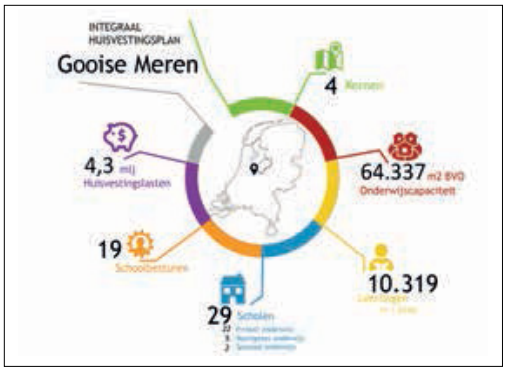

Resultaten IHP
- Uniforme beoordeling locaties
- Knelpuntenanalyse op wijkniveau
- Meer jaren perspectief per schoollocatie
- Vertrekpunt voor integrale beleidsontwikkeling
- Inzicht in noodzakelijke ingrepen voor komende 10 jaar
- Inzicht in investeringen voor de komende 10 jaar
- Kwaliteitsimpuls portefeuille
- Transparantie richting schoolbesturen en gemeenteraad
- Inzicht in mogelijkheden lokaal beleid
- Draagvlak en rust onder partijen

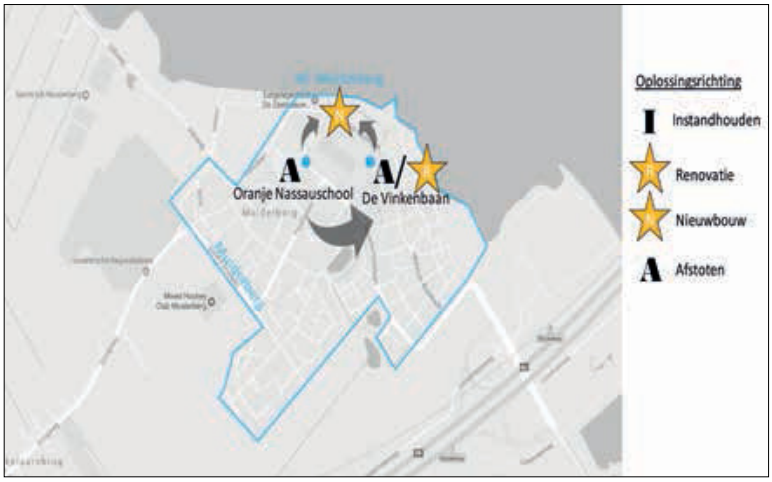

Wij passen onze procesaanpak dan ook elke keer aan op de specifieke context in uw gemeente. Dat kunnen wij efficiënt doen doordat onze aanpak en de daarin gehanteerde instrumenten pragmatisch van opzet zijn en onze adviseurs in veel verschillende trajecten ervaring hebben opgedaan.

Dit artikel is in opdracht van POH geschreven door Peter Jan Bakker en Maarten Groenen van ICSadviseurs. Platform Onderwijshuisvesting vertegenwoordigt de belangen van de branche. Kijk voor meer informatie op platformonderwijshuisvesting.nl.

Tekst Sibo Arbeek

GESLAAGDE VERNIEUWBOUW STADHUIS WAGENINGEN

Focus op ontmoeting

De afgelopen twee jaar is het gemeentehuis van Wageningen deels gerenoveerd en vernieuwbouwd, waarbij twee panden werden samengevoegd. Het resultaat is een duurzaam huis voor de stad dat het hart vormt van het historisch centrum. Burgemeester Geert van Rumund over de aanleiding, het proces en het resultaat.

"Het is geen paleis met gouden kranen voor het bestuur geworden, maar een fraai en uitnodigend huis voor de gemeenschap"

Burgemeester Geert van Rumund bij de heropening van het gemeentehuis - foto Cees Beumer.

Burgemeester Geert van Rumund: "Wageningen is een stad met 38.000 inwoners, waar ik inmiddels met veel passie bijna twaalf jaar burgemeester ben. We zijn een atypische stad, omdat we met onze schaal ook een universiteit hebben, enigszins vergelijkbaar met steden als Delft en Davis in Californië. Deze stad telt 25% jongeren en 130 nationaliteiten; dus dat is deels een vluchtige groep. Het begrip verbinden krijgt daarmee een extra dimensie. Onze burgers komen graag op en rond het plein, waar ook de horeca zit. Daarom zijn we in het denken over onze rol als overheid van deze plek uitgegaan, waar het historische deel van het gemeentehuis ook staat. Vaak zie je dat gemeentehuizen aan de rand van een wijk of stad worden neergezet, omdat je daar goed kunt parkeren. Mijn opvatting van een stadhuis is dat het vooral ook een gemeenschapshuis moet zijn, daarom is de plek op het marktplein naast de kerk ook zo bijzonder. Wij willen een bestuur zijn dat veel meer vanuit de samenleving zelf gefaciliteerd wordt. Ik ben ervoor dat mensen zelf naar de afdeling burgerzaken gaan om een document te halen en dat niet alleen maar thuis op de bank via de laptop regelen. Dat beeld van een herkenbare en uitnodigende overheid wordt bestuurlijk gesteund. Het maken van afspraken wordt bevorderd met een vrije en uitnodigende inloop. Het ouderwetse handwerk waarbij onze ambtenaren samen met burgers vragen oplossen vind ik belangrijk. Het elkaar ontmoeten is meer dan alleen maar het krijgen van een papiertje. Onderdeel van de transitie was ook de overgang naar meer flexibel werken. Elke ambtenaar heeft 0,7 werkplek en dat betekent dat bijna iedereen een flexplek heeft. We hebben in het hart van elke verdieping ruimte voor informele ontmoeting gecreëerd, met een leestafel, een coffeecorner en verschillende typen werk- en over-

legruimten. Naarmate je verder van het hart raakt zijn er meer stilteplekken. Digitaal faciliteren betekent dat je ook thuis kunt werken. Dat betekent dat we niet meer klokken, maar vooral op output willen sturen. We doen een appèl op betrokkenheid en eigen verantwoordelijkheid."

BUDGETTAIR NEUTRAAL

"De aanleiding voor de vernieuwbouw lag ook in het feit dat de bestaande gebouwen ernstig aangepast moesten worden en de arbeidsinspectie erg kritisch werd; het binnenklimaat was niet goed en de gebouwen niet duurzaam. Ook nam de noodzaak om meer samen te werken toe en daar droeg het heen en weer gereis tussen twee locaties niet aan bij. De toenmalige gemeentesecretaris heeft het aangedurfd het lastige vraagstuk van vernieuwbouw op te pakken, waarbij eerdere pogingen waren gestrand. De gemeenteraad steunde het plan onder de voorwaarde dat het niet meer zou kosten dan werd uitgegeven voor de bestaande gebouwen. Een budgettair neutraal proces was ook het vertrekpunt voor het ontwerp- en bouwproces, dat goed door ICSadviseurs is begeleid. Het beschikbare budget moest voldoende zijn om de renovatie en vernieuwbouw te financieren, de aanpassingen van de ICT te doen en een duurzame exploitatie te regelen. Er konden middelen worden vrijgespeeld omdat er minder functies nodig waren, zoals kantines, onderhoud en de exploitatie. Duurzaamheid was een randvoorwaarde, vertaald in een circulaire aanpak. Voorwaarde voor de architect Thomas Rau was ook dat het aanzicht vanuit de markt verbeterd moest worden."

ONTMOETING FACILITEREN

"Het oorspronkelijke gebouw was natuurlijk ingericht op een traditionele manier van werken. Bovendien waren de mogelijkheden van de digitale overheid er ook nog niet. Dat zijn twee zaken die meespeelden bij het nadenken over ons nieuwe gemeentehuis. Het bouwdeel uit de jaren tachtig is mooi gerenoveerd en aan de achterkant is een nieuwe raadzaal gebouwd. Vooral de entreepartij en fysieke en lichte verbinding tussen de gebouwdelen is zeer geslaagd. Het ontwerp kenmerkt zich door licht en een gemeenteraadszaal die vernieuwend is. De trap is breed opgezet en biedt op verschillende niveaus prachtige zichtlijnen. De relatie tussen speelse elementen en het monumentale karakter van het oorspronkelijke gebouw is prachtig uitgewerkt. Bij de opening van het gebouw merkte ik hoe trots en blij de mensen waren. En de ondernemers rond het plein waren blij dat we terug waren, omdat er zonder het stadhuis veel minder reuring was. Dit stadhuis heeft als doel om niet alleen bestuurders en ambtenaren te huisvesten, maar vooral om ontmoeten en het organiseren van activiteiten te faciliteren. We hebben hier al het WK dammen met vrije inloop gehad en een muziekfestival met acht podia en 5.000 bezoekers. Op politieke avonden is het hier altijd druk. Dat is mijn beeld van een gemeenschapshuis; er moet altijd wat te doen zijn. Mensen combineren een bezoek aan de markt met een bezoek aan het gemeentehuis en de plaatselijke horeca. Dat maakt ons ook onderscheidend."
Het spanningsveld tussen een budgettair neutraal proces en tegelijkertijd een modern en duurzaam gebouw heeft veel van onze adviseurs gevergd, maar dat hebben ze goed gedaan. Mede daardoor is het ook geen luxe gebouw geworden. De burgers waarderen dat enorm; het is geen paleis met gouden kranen voor het bestuur geworden, maar een fraai en uitnodigend huis voor de gemeenschap. Precies zoals het hoort."

Het proces is door ICSadviseurs begeleid. Voor meer informatie belt of mailt u met Jan Remijnse: 06 2256 9913, jan.remijnse@icsadviseurs.nl.

Tekst Sibo Arbeek

VITAAL SPORTBELEID IN WADDINXVEEN

Doen door samenwerken

Waddinxveen is een gemeente met een sterk verenigingsleven. Dat is de basis voor het vitaal sportbeleid dat de gemeente recent heeft vastgesteld. Wat zijn de spelregels om het nieuwe beleid ook echt te laten werken?

"Alles wat weg is krijg je niet zomaar terug."

Wethouder onderwijs en sport Brigitte Leferink: "Ons vitaal sportbeleid stimuleert duurzaam bewegen en sporten in de meest brede zin van het woord. Bewegen moet mogelijk en toegankelijk zijn voor alle doelgroepen. Door het sociale domein meer aan het sportdomein te koppelen hopen we dat vitaal bewegen een gezamenlijke verantwoordelijkheid van iedereen wordt en groepen aanboort die nu niet of weinig bewegen, zoals ouderen of mensen met een beperking, die door het deelnemen aan activiteiten vitaler blijven. Er zijn verenigingen die voorop lopen en bijvoorbeeld g-hockey, walking football en autistenvoetbal organiseren. Als je die voorbeelden laat zien, dan inspireer je daar anderen mee. Bij die verenigingen worden accommodaties ook overdag gebruikt en ontstaan mooie dwarsverbanden. Je ziet ook dat mensen een andere sportbehoefte krijgen en veel meer gericht zijn op individueel sporten op het moment dat het uitkomt. Het automatisch lid worden van een vereniging is niet meer vanzelfsprekend en dat leidt tot druk op het aantal leden en een vaak vergrijzend kader bij de verenigingen. Het is lastig om voldoende vrijwilligers te krijgen die structureel energie in een club willen steken. Het mes snijdt dus aan twee kanten."

BREDERE INZET ACCOMMODATIES

Projectleider Vitaal Sportbeleid Shiona Vierbergen vult aan: "Onderdeel van het collegeprogramma is de wens om de sportaccommodaties multifunctioneler in te zetten. Er zijn accommodaties die een deel van de week leeg staan, waardoor ook de exploitatieproblemen toenemen. Daarnaast was er vanuit ons vastgoed- en accommodatiebeleid behoefte aan een breder kader van waaruit de materiële kant beter geregeld kan worden. Daarbij kijken we niet alleen naar sportvoorzieningen, maar ook naar voorzieningen voor welzijn, onderwijs en commerciële aanbieders." Brigitte vult aan: "Wij hebben als gemeente de kaders van het vitaal sportbeleid in afstemming met het veld bepaald. De essentie is dat we als overheid vooral willen faciliteren en initiatieven een kans willen geven. Alleen kijken naar het financieel rendement vind ik een te enge benadering. In de kaders die zijn vastgesteld is het financiële rendement ondergeschikt aan het maatschappelijk rendement. Dat leverde natuurlijk debatten met de raad op, die wilde weten wat het zou gaan kosten, hoe we verenigingen gaan prikkelen en tegelijkertijd efficiënter werken willen stimuleren.

Die verschillende aspecten hebben we vertaald naar een uitvoeringsprogramma, dat het beleidskader vertaalt naar concrete acties. Ook komt er een nieuw tarievenstelsel en wordt een vertaling naar het accommodatiebeleid gemaakt. Nadat de raad het vitaal sportbeleid heeft vastgesteld zijn we aan de slag gegaan met het uitvoeringsplan, want we willen dat uitdrukkelijk in samenwerking met het veld vormgeven. Een aantal maatschappelijke partners en sportverenigingen is verenigd in een klankbordgroep, die samen met ons het uitvoeringsplan verder invult. De klankbordgroep heeft een aantal randvoorwaarden meegegeven, die van belang zijn om het beleid te laten slagen. Zo willen we open sportparken overdag en ook 's avonds meer buurtactiviteiten organiseren, maar staan onze regels dat vaak in de weg. We moeten dus onze regels aanpassen om de verenigingen beter te kunnen faciliteren. Is het organiseren van een feest op een open sportpark een commerciële activiteit of een manier om nieuwe jonge leden te werven? Ook willen we stimuleren dat zorg- en welzijnsorganisaties meer gebruik maken van sportparken wanneer deze minder bezet zijn. Sinds kort hebben we ook een sportcafé, waar partijen met elkaar kunnen netwerken, goede ideeën uitwisselen en maatschappelijk ondernemerschap delen. We hebben nu de grote lijnen uitgezet, maar moeten nog veel ontwikkelen, zoals het accommodatiebeleid en hoe om te gaan met para-commerciële horeca. Het is nu leuk te zien dat de verenigingen betrokken willen blijven. Mogelijk leidt dat tot een nieuwe sportraad Waddinxveen, maar dan vanuit een breder maatschappelijk kader dan alleen maar sport."

BEHEER

Brigitte verder: "De rol van gemeenten verandert. In deze pioniersfase heeft de gemeente nog veel uitvoerende taken, maar wanneer we meer de regie op het beleid willen voeren is het niet logisch dat we als gemeente ook voor de uitvoering verantwoordelijk blijven. Daarom onderzoeken we hoe we de organisatie van het beheer en de exploitatie van onze voorzieningen het best kunnen organiseren. Accommodaties moeten aantrekkelijk zijn, verenigingen willen aan de weg timmeren. Gaandeweg ga je samen de nieuwe spelregels maken."

NIEUWE INITIATIEVEN

Shiona vult aan: "Verenigingen willen in contact komen met de doelgroep waarvoor zij passende activiteiten kunnen organiseren en daar helpen we dus bij. We zijn met de voorzitters van de wijkplatforms en de voorzitter van het gehandicaptenplatform Waddinxveen gaan praten om te verkennen waar wijkbewoners én mensen met een beperking behoefte aan hebben. Zo kan er misschien wel een sport- of beweegbehoefte zijn voor slechtzienden en hopen we die zo te ontdekken. Door die partijen vervolgens bij het sportcafé te betrekken ontstaan nieuwe initiatieven. Zo zit kinderopvang bij een voetbalvereniging en gebruikt overdag de accommodatie. We inventariseren wat er moet gebeuren. Doel is niet om de sport doelmatiger te maken of alle verenigingen in stand te houden. We werken ook aan een nieuwe tarievenstructuur, waarbij je zou kunnen denken aan een vorm van belonen als je maatschappelijke activiteiten aanbiedt. Sportservice Zuid-Holland biedt verenigingen trainingen aan om een businessplan op te stellen, zodat ze sterker worden en in staat zijn om de veranderingen te maken die nodig zijn voor hun voortbestaan. Dat zijn kansrijke voorbeelden."
Brigitte: "Het is niet vanzelfsprekend dat een vereniging over vijf jaar nog bestaat. Maar alles wat weg is krijg je niet zomaar terug. Als een vereniging andere doelgroepen weet aan te boren zijn ze eerder levensvatbaar. Waddinxveen staat bekend als een dorp met een goed voorzieningen niveau en dat willen we graag zo houden. Leuk is dat we inzetten op de breedtesport, maar dat we ook veel topsporters afleveren, zoals Erik van Dalen die heeft deelgenomen aan de WK life saving, onze Nederlands kampioen turnen Niels van der Sluis en niet te vergeten onze top badmintonners en tennisdames. Misschien gedijt topsport wel heel goed in een gezond breedtesportklimaat."

ICSadviseurs heeft in opdracht van de gemeente Waddinxveen het Vitaal Sportbeleid opgesteld. Voor meer informatie belt of mailt u naar Shiona Vierbergen: s.vierbergen@waddinxveen.nl of 06 18 30 89 95 of naar Sibo Arbeek van ICSadviseurs: sibo.arbeek@icsadviseurs.nl of 0622267795.

Tekst Willemien Bakker, Benno Mooi en Dieuwertje Smit (allen Berenschot) en Maarten Groenen (ICSadviseurs)

MATERIËLE INSTANDHOUDING 270 MILJOEN EURO DUURDER

Uitgaven MI ruim hoger dan vergoeding

Uit onderzoek van Berenschot en ICSadviseurs, in opdracht van het ministerie van OCW, blijkt dat de uitgaven die besturen in het primair onderwijs doen voor de materiële instandhouding gemiddeld € 270 miljoen of 35% hoger zijn dan de MI component uit de Lumpsum financiering[1]. Dit betekent dat besturen de materiële instandhouding deels compenseren met de personele component van de Lumpsum financiering.

De materiële instandhouding bestaat uit 5 componenten: onderhoud, energie- en waterverbruik, publiekrechtelijke heffingen, middelen en beheer, bestuur en administratie. Jaarlijks onderbouwt het ministerie van OCW in het Programma van Eisen (PvE) de betreffende vergoeding per onderdeel. Uit gesprekken met bestuurders blijkt dat veel besturen deze PvE gebruiken als leidraad voor het verdelen van de middelen. Aan de hand van de jaarrekeninggegevens van 705 schoolbesturen, over de periode 2010-2014, is voor alle componenten (met uitzondering van publiekrechtelijke heffingen en beheer, bestuur en administratie) onderzocht hoe de inkomsten zich verhouden tot de uitgaven op dat onderdeel. Zoals te zien is in onderstaand figuur zijn de uitgaven voor alle onderdelen (behalve schoonmaak) hoger dan de inkomsten. Met name de overschrijding op nutsvoorzieningen is groot; de uitgaven liggen 81% hoger dan de inkomsten.

AFWEGING IN BESTEDING

Dat schoonmaak het enige onderdeel is met een overschot, betekent niet per definitie dat het budget toereikend is. De hoogte van de uitgaven komt namelijk voort uit de afweging die besturen maken ten aanzien van de onderstaande drie elementen:

1. Huidig niveau voorzieningen (hoger huidig kwaliteitsniveau vereist minder investeringen)
2. Gewenst niveau voorzieningen (hoger gewenst voorzieningenniveau vereist meer investeringen)
3. Beschikbare middelen / prioriteiten

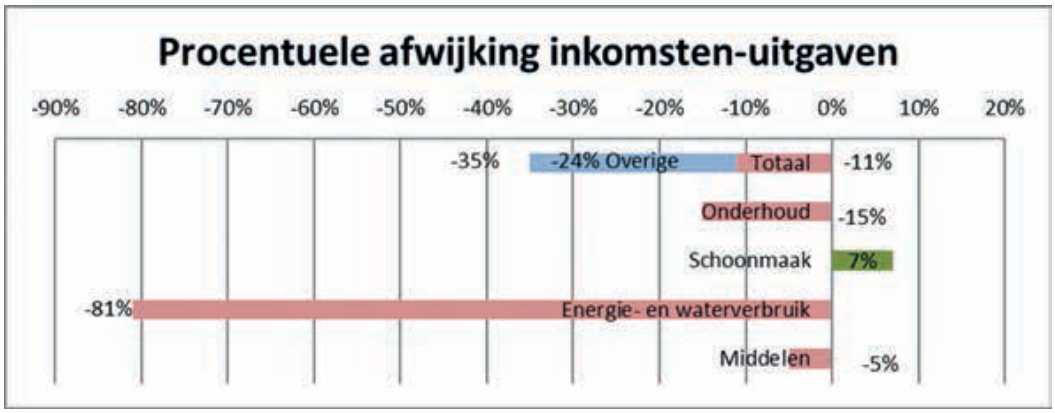

Tips onderhoud	
1. Herstellen i.p.v. vervangen van beschadigde elementen	Er zijn bedrijven die ter plaatse onderdelen kunnen herstellen zodat het er weer als origineel (nieuw) uitziet.
2. Voer het planmatig onderhoud uit om vervolgschade te voorkomen	Uitstel betekent geen afstel.
3. Oplossingen met een positief effect op de exploitatie	Vloerverwarming of infrarode verwarming, aluminium of kunststof kozijnen (met alleen kiepramen)

Tips energie	
1. Monitor het verbruik en onderzoek afwijkingen	Zorg voor slimme meters en een monitoringsysteem en zoek naar verklaringen voor afwijkingen.
2. Stimuleer energiebewust gedrag	Het loont om het gedrag aan te passen! Bv. uitzetten verwarming niet gebruikt lokaal of apparaten tijdens vakantie.
3. Duurzame en besparende maatregelen doorvoeren	Voer i.h.k.v. het Activiteitenbesluit milieubeheer energiebesparende maatregelen door. Zie Green Deal Scholen.

Tips schoonmaak	
1. Flexibiliteit in contract opnemen (1)	Zorg dat de schoonmaker per keer kan beoordelen wat nodig, zonder extra kosten.
2. Flexibiliteit in contract opnemen (2)	Geen leegstand schoonmaken en tussentijds de mogelijkheid om de ruimten aan te passen.
3. Beheers- en prestatieafspraken maken	Maak afspraken om de kwaliteit van de schoonmaak te monitoren.

"Hoewel duidelijk is dat de inkomsten en uitgaven niet in balans zijn, is het niet mogelijk om te bepalen of de MI vergoeding voldoende of onvoldoende is"

GEREALISEERD NIVEAU ONVOLDOENDE

Elk schoolbestuur maakt op basis van bovenstaande punten een afweging ten aanzien van het te realiseren kwaliteitsniveau van de voorzieningen en daarmee direct de hoogte van de uitgaven voor de materiële instandhouding. Hoe schoolbesturen deze afweging maken viel buiten de scope van het onderzoek. Echter, op basis van gesprekken met schoolbesturen blijkt wel dat de besturen het gerealiseerde niveau van de voorzieningen over het algemeen als onvoldoende ervaren, ondanks dat ze er al meer aan uitgeven dan ze ervoor ontvangen.
Hoewel duidelijk is dat de inkomsten en uitgaven niet in balans zijn, is het niet mogelijk om te bepalen of de MI vergoeding voldoende of onvoldoende is. Hiervoor moet namelijk eerst worden bepaald wat het gewenste niveau van de voorzieningen is (zie rode vakken in onderstaand figuur). Pas dan kan worden bepaald in welke mate dit gewenste niveau met de huidige vergoeding kan worden gerealiseerd.

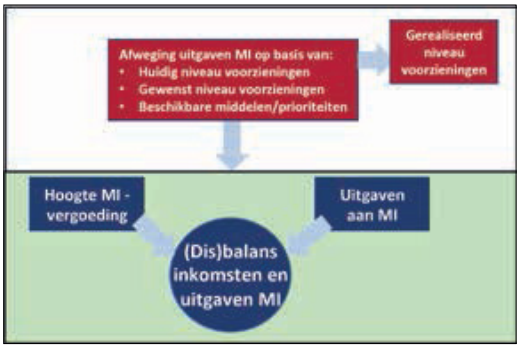

PVE'S GEEN REALISTISCH REFERENTIEKADER

Het is echter wel duidelijk dat de hoogte van de vergoedingen uit de PvE's en de onderbouwing ervan niet aansluiten bij de werkelijkheid. Schoolbesturen kunnen daarom beter gebruik maken van kengetallen of benchmarks als referentiekader voor hun uitgaven/begroting. Door daarnaast actief te sturen op het beheersen van de uitgaven voor de materiële instandhouding kan het beslag op de personele component worden geminimaliseerd. Experts hebben voor u bijgaande tips geformuleerd. Sommige tips lijken misschien voor de hand te liggen, maar de praktijk laat zien dat op deze punten vaak echt winst te behalen valt.

[1] *Het totale verschil van de onderzochte componenten komt neer op 11%. Wanneer de post 'overige materiële lasten' naar rato wordt toegerekend komt het totale verschil op 35%.*

Kijk voor meer informatie op rijksoverheid.nl.

Wilt u meer weten over de uitkomsten van het onderzoek? Het rapport is openbaar toegankelijk via de website van het ministerie van OCW of neem contact op met van Berenschot (telefoon 030-2916916) of ICSadviseurs (telefoon 088-2350427).

Tekst Sibo Arbeek

VERBINDING MAKEN BELANGRIJKSTE CRITERIUM

IHP wordt Masterplan in Zutphen

Onlangs stelde de gemeenteraad van Zutphen het masterplan onderwijshuisvesting vast, met als subtitel onderwijs sterk in verbinding. Het gaat om een plan dat vijftien jaar vooruit durft te kijken, waarbij de raad voor de eerste jaarschijf ruim twaalf miljoen euro heeft vastgesteld. Het toekennen gaat niet op basis van richtlijnen uit de verordening maar vraagt om een gerichte visie van de schoolbesturen, waarbij de verbinding onderling en met de samenleving centraal staat.

"We willen de gezamenlijke verantwoordelijkheid van scholen onderling en in relatie tot de gemeente versterken"

Wethouder onderwijs Patricia Withagen over haar beleid: "Tot 2011 werkten we met integrale huisvestingsplannen (IHP's) die telkens vier jaar vooruit keken. Dat ging vooral over prognoses, capaciteit, de staat van het gebouw en de vraag welke school dat jaar weer aan de beurt was. Dus een sturing op afzonderlijke aanvragen, gedreven door de kwaliteit van de gebouwen. In 2011 moesten we in het kader van de bezuinigingen in de breedte op alle fronten ingrijpen. We zijn toen even gestopt met de IHP's en het investeren in onderwijshuisvesting, tenzij het echt urgent was. In de tussentijd is de reserve onderwijshuisvesting wel gevoed uit de algemene middelen. 2016 was het vijfde 0-jaar en toen werd het weer tijd om met de scholen samen te gaan kijken wat er nodig is. Bijzonder aan Zutphen is dat we een breed palet aan onderwijsvoorzieningen hebben, met ook wat krimp in de komende 15 jaar. We willen graag dat diverse palet behouden en de uitdaging ligt erin om toekomstgericht onderwijs aan te bieden in gebouwen die verbinden. IHP vind ik een niet passend begrip meer; het gaat erom samen een visie op onderwijs en de samenleving te ontwikkelen. Daar past het woord masterplan beter bij. Zutphen is een stad met bijna 50.000 inwoners en vier reguliere scholen voor voortgezet onderwijs, praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Dat is veel. Schoolbesturen leken er voorheen niet van doordrongen dat het niet vanzelfsprekend is dat dit brede en diverse aanbod van basis-, voortgezet en speciaal onderwijs in de toekomst behouden blijft. Er is door scholen gesproken over fusie. De uitkomst is dat niemand een fusie ziet zitten en dat een school laten afvallen ook geen optie is. Dat accepteren we en van daaruit denken we verder. De scholen zijn inmiddels gestart met de oriëntatie op een gezamenlijke brugperiode en het organiseren van een internationale schakelklas, als eerste proeve van samenwerken."

GEZAMENLIJKE VISIE

"We willen de gezamenlijke verantwoordelijkheid van scholen onderling en in relatie tot de gemeente versterken. Daarom kijkt ons masterplan niet vier jaar vooruit, maar vijftien jaar. Met een set aan randvoorwaarden als afwegingskader. De kern is de verbinding van de school in de samenleving en de samenleving in de school." Het proces is begeleid door ICSadviseurs. Erwin Veneklaas Slots van ICSadviseurs: "In het begin zaten de scholen terughoudend aan tafel. Dit is gaandeweg het proces veranderd in een constructieve en op samenwerking gerichte houding, met een gedeelde toekomstvisie als resultaat. Ze wisten ook niet

wat ze aan de gemeente hadden en het vertrouwen is gaandeweg ontstaan. De bijeenkomsten met het bedrijfsleven, sport en vrijwilligersorganisaties sloegen enorm aan; dat vonden de scholen zinvol en maakte dat ze nog bewuster werden van hun eigen profiel." Patricia: "Het begint ook al wat op te leveren. Zutphen heeft een duurzaamheidscentrum, de Kaardebol, waar het Baudartius College al een natuurlokaal had. Samen met onder andere het Isendoorn College verkennen zij nu de mogelijkheden om dit verder uit te bouwen. Ook is Het Stedelijk met 't Beeckland uit Vorden in gesprek over het versterken van het vmbo-onderwijs. Onder andere door een veel intensievere verbinding met het bedrijfsleven en daarmee aansluiting op de arbeidsmarkt vorm te geven. In de nieuwe visie van het vmbo wordt de stad zelf steeds meer een school, waarin je op zoek gaat naar onderwijsplekken en leert en werkt in de praktijk. Ik heb er vertrouwen in dat naarmate de urgentie groter wordt er een basis ligt om verdere vormen van samenwerking te onderzoeken die helpen om goed onderwijs te kunnen bieden. Als wethouder moet je een visie hebben; ik vind het voor de geloofwaardigheid van de politiek belangrijk dat je richting durft te geven; daar zit je voor. Ik ben een paar keer flink scherp geweest; jullie zeggen dat je een visie hebt dat de samenhang meer is dan de losse delen; laat dat dan zien. Je moet als gemeente ook vooruit willen kijken. We zijn met de scholen naar Dordrecht gegaan, waarbij wij onder andere gesproken hebben over doordecentralisatie. Dat gaan we komend jaar verder verkennen. Naar mijn mening blijft onze visie overeind, ook wanneer je doordecentraliseert. Ik denk dat scholen sneller en creatiever gaan acteren, wanneer ze meer verantwoordelijkheid krijgen."

SPELREGELS MASTERPLAN

Erwin: "De scholen zijn geprioriteerd op basis van de staat van de gebouwen, de functionaliteit en de leerlingenaantallen. De projecten in de eerste fase zijn per jaar bepaald. De reserve onderwijshuisvesting wordt door de gemeenteraad met € 350.000,- extra per jaar gevoed en het normbedrag is verhoogd naar € 1.750,- per m². Voor 2017 zijn de kredieten vastgesteld en nu zijn de scholen aan zet om hun plannen te maken. Die moeten voldoen aan de criteria in het masterplan die te maken hebben met verbinden, samenwerken, leegstand benutten, bestaande gebouwen gebruiken en relaties met de samenleving aangaan. Voldoen de plannen, dan wordt het gereserveerde krediet gevoteerd. Een belangrijk verschil met vroegere IHP's is dat je meer ruimte biedt voor ontwikkeling. Daarbij zijn afwegingen rond nieuwbouw, renovatie of de meest geschikte locatie volgend. De eerste projecten binnen de uitvoeringsagenda 2017 zullen uitwijzen of de criteria ook echt werken." Patricia voegt toe: "De randvoorwaarden in het masterplan zijn geen nieuwe verordening, maar nodigen de scholen uit om hun eigen visie te ontwikkelen en ondernemend te zijn. Het zou best zo kunnen zijn dat schoolbesturen met maatschappelijke organisaties en bedrijven samen de plannen gaan toetsen en vaststellen. Daarnaast hebben we een innovatiebudget van € 30.000,- per jaar om innovaties te stimuleren. Er ontstaat bijvoorbeeld al een idee waarbij scholen samen een winkel in de binnenstad opzetten."

FACTS & FIGURES

	PO	VO	SO
Leerlingen 2017	4.387	6.353	112
Leerlingen 2030	3.260	4.884	103
Scholen/locaties	21	11	1
Oppervlakte (m² bvo)	27.791	47.272	1.963

VERKIEZINGEN

"Ik ben blij dat we nog een jaar tot de verkiezingen hebben om verder te bouwen. De rol tussen gemeente en scholen moet zich verder ontwikkelen, waarbij je een wederzijdse afhankelijkheid creëert. De rijksbouwmeester geeft in zijn agenda aan dat het publieke domein dreigt te eroderen. Daarom is het juist belangrijk dat school en samenleving verbinden. Je kunt andere plekken laagdrempeliger maken door er onderwijs aan te bieden. Door onderwijs toe te voegen creëer je automatisch meer beleving. Zo gaan de SO Anne Flokstra, SBO Het Mozaïek en de cluster 4 samen bouwen op de plek van een voormalig zwembad. Daar zien we al dat scholen zelf de kansen zien van clustering, samen nadenken over zorg en naschoolse opvang. De nieuwe scholen grenzen aan een sportpark en dat ligt weer nabij het duurzaamheidscentrum. De naast gelegen korfbalvereniging is voornemens een hal te bouwen en de scholen hebben een gymzaal nodig. De scholen en de korfbalvereniging onderzoeken nu of een gecombineerde voorziening mogelijk is. Die samenwerking maakt dat het een sterker concept wordt. Dat proces moet je vanuit de gemeente een beetje ondersteunen en stimuleren. Het vraagt van partijen een actieve rol en het lef om eens wat anders te proberen. Tegen de gemeenteraad zeg ik: "Zoiets moois heb je nog nooit gehad; het onderwijs is aan zet en wij toetsen de plannen aan de inhoudelijke visie." Tegen de scholen zeg ik: "Nu heb je een mooi plan, zorg ervoor dat het gaat werken." Alles draait om vertrouwen. Als je dat niet hebt werkt het niet. Het is mooi dat ik als verantwoordelijk wethouder de ruimte van de raad krijg om, samen met de scholen, in te kleuren."

Kijk voor meer informatie op raad.zutphen.nl/vergaderstukken/raadsstuk/masterplan-onderwijshuisvesting-zutphen-2017-2032.

ICSadviseurs en BOAadvies

ICSadviseurs werkt al ruim 60 jaar samen met opdrachtgevers en gebruikers aan de perfecte leef-, leer- en werkomgeving vanaf de visie tot en met de realisatiefase van projecten. Vanaf 2017 is BOAadvies onderdeel van ICS Ruimteregie BV. Dat maakt dat we nog meer kunnen bieden op het gebied van onderhoud, technisch beheer, verduurzaming en portefeuillemanagement. Samen kijken we welke oplossing het beste bij uw vraag past.

Wij leveren een creatief, op draagvlak gericht proces, met als resultaat een toekomstgerichte voorziening voor alle gebruikers. Strak geleid en resultaatgericht. Wij ontzorgen, adviseren en ondersteunen vanuit de kaders die we samen bepalen. Ambities en oplossingsrichtingen verbeelden wij op heldere wijze, zodat alle betrokkenen de consequenties van keuzen en voorkeuren begrijpen en naar hun eigen situatie kunnen vertalen.

Advies en diensten ICSadviseurs

- Integrale huisvestingsplannen
- Locatiestudies
- Uitwerken business cases
- Programma van eisen
- Architectenselecties
- Aanbesteding en procesmanagement
- Energieneutraal en circulair bouwen
- Advies rond exploitatie en beheer
- Juridisch en fiscaal advies (btw-constructies)

+31 (0)88 235 04 27
www.icsadviseurs.nl
info@icsadviseurs.nl
@icsadviseurs

Vestiging Amsterdam
Zekeringstraat 46
Postbus 59112
1040 KC Amsterdam

Vestiging Zwolle
Burg. Drijbersingel 25R
Postbus 652
8000 AR Zwolle

Vestiging Eindhoven
Klokgebouw 263
6e verdieping
5617 AB Eindhoven

Vestiging Rotterdam
Van Nelleweg 1
Unit 2.3
3044 BC Rotterdam